

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY X.

BARCELONA 31 DE MARS DE 1887

NÚM. 101.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis 1'50 pessetas al any.—Número sol 25 cénts.
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigirse totas las comunicacions, y en las llibrerías de Verdaguer y Parera.

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

Se fa avinent als senyors associats que desde lo dia primer del vinent mes d' Abril, lo local de la ASSOCIACIÓ estarà obert los dias feyners, de 3 á 5 de la tarde y de 8 á 11 de la vetlla; y los dias festius de 10 á 1 del matí.

Barcelona 31 de Mars de 1887.—P. A. de la J. D.—Lo Secretari 1.er,
JOAN PONS Y MASSAVEU.

SESSIONS Y EXCURSIONS

- Abril 5 —Sessió preparatoria de la excursió á las altas valls del Llobregat —Lectura de la Memoria de la excursió á Martorell, per D. Eduart Castellet y la de la excursió á Tossa y Pas dels Lladres, per D. César August Torras.
" 7—11.—Excursió á las altas valls del Llobregat.
" 23.—Vetllada literaria en honor del patró de Catalunya St. Jordi, en la qual se celebrarà la clausura de la Exposició de grabats

SOCIS ENTRATS DURANT LO MES DE MARS

- D Joseph Albinyana.
» Joseph Martí y Pujades.
» Alfred Ferrer.
» Francisco Casas y Amigó.

DELEGATS.

D. P. E. Guarnesio, á Génova.

EXCURSIONS

(*Extracte*)

VILADECABALLS, SORBED Y TAUDELL, (oficial)— 30 de Janer de 1887.
Assistència dels Srs. Pons y Massaveu, Palau, Tintoré (Lluís) y
Tintoré (Manuel).

Sortíren nostres consocis en lo tren de las 6 h. matí, y al ésser á Tarrassa, se 'ls reuní lo delegat de la ASSOCIACIÓ á n' aquella industriosa ciutat, qui tingué la amabilitat d' acompanyarlos durant tot lo dia.

Arribats á la estació de Viladecaballs, se dirigiren tot seguit á una propera masía, ahont se menjá quelcom, y després á la iglesia de St. Martí de Sorbed que dista del camí de ferro cosa d' un quart d' hora. Es aquesta moderna y nopresenta cap particularitat remarcable. De l'antigua, consagrada en lo sigle XI, segons Pujades, Marca y altres, no mes ne resta un arch toral que sostenía la volta de canó, y un relleu á modo de medalló que avuy blasona la dovella central corresponent al rebaixat arch de la portada de la iglesia. En ell está figurat en baix y pla relleu, St. Martí montant un cavall y en actitud de partir llur capa ab lo pobre. Abduas figuras están grollerament executadas, lo qual, no envá recorda lá antigua fetxa en que foren trevalladas. Lo Rvt. Sr. Rector que 'ls atengué ab deferencia los mostrá una creu gòtica de plata (sigle XVI), y altres objectes d' escassa válua arqueològica.

Després d' haver tret lo Sr. Tintoré (Ll.) una fotografia del sobredit relleu, emprengueren la marxa envers St. Miquel de Taudell. Al ésser al capdevall del carrer que uneix Sorbed y Viladecaballs, los que junts ab Taudell forman un sol municipi, se troba una fita de pedra ab duas caras que contenen de relleu un cavall y una torre ab tres marlets respectivament, y la fetxa 1699. Aquesta fita senyala los termes de Sorbed, Taudell y Viladecaballs, y la part de la torre es la que perteneixía antiguament á Tarrassa y á Olesa l' altre. Desde aquí y per l' esquerra baixáren de dret á un fonal ahont s' hi esmuny *lo torrent de can Parull*, y després d' uns tres quarts de camí, s' escaiguéren junt á la petita iglesia de St. Miquel de Taudell, que s' alsa solitaria damunt la

serreta de Gayá, y al costat d' uns enderrochs que recordan lo castell de Taudell.

Aquesta iglesia que sembla dotar del sigle xi, se conserva íntegra, si be abandonada. Lo ábside guarnit de faixas, que sostenen la cegada arqueria, lo portalet adavellat, l'*oculos* ó claraboya, la feixuga espadanya á un costat de frontis, los rónechs murs brodats d' eura, y lo cementiri cobert d'espés herbatje, tot fa d' ella un quadro poétich, ensemps que contribuheix á donar caràcter á la severa arquitectura á que perteneix. Lo interior de volta de canó, conté en lo paviment una llosa ahont s' hi veu una inconexa inscripció y una esgrafida figura, tot de remota edat.

Lo Sr. Tintoré tregué una vista perspectiva de la iglesia y ágre paisatge que la rodeja, y tot seguit s' encaminaren los excursionistas á la de Sta. María de Taudell, que 's troba en direcció á Tarrassa y á mitja hora de la de St. Miquel.

Aquesta iglesia románica, y del sigle xi á lo que sembla, está inutilisada pera'ls serveys religiosos, y adosada á la important masía d' *N Trias* á la qual perteneix. Lo semicircular ábside es llis, alçantse á son costat un quadrat campanar ab sencills finestrals bipartits de románica estructura. Lo interior es de volta de canó. Ocupa lo fons del ábside un notable retaule, quals pinturas de comensaments del sigle xiv, segons sembla, están enquadradas ab delicats treballs de talla del sigle xvi, en qual época degué ésser restaurat segons se despren d' una inscripció que ostenta la part inferior y que diu: *á onor é gloria de nostro senyor e de la verge maria fons any mdxxxjjj*. Presenta set compartiments á modo de tríptich, qual centre ocupa una imatge del sigle xiii ab son Diví Fill á la falda y ab llurs testas cenyidas de coronas flordelisadas. Sopluga la dita imatge un ben trevallat doseret, y colaterals hi ha dos angels que campejan respectuosament en dos estrets compartiments del retaule. Los cinch restants representan l'Anunciació y lo Naixement del Salvador (esquerra); la Adoració dels Reys y lo Naixement de la Verge (dreta), y en la testera la escena del Calvari. Lo pis inferior está dividit ab cinch requadros, quals representacions comensant per l' esquerra son: St. Sebastiá, La Verge, l' *Ecce-Homo*, St. Joan y St. Roch. Lo guardapols está tatxonat d' estrelles blancas sobre fons negre. D' eix retaule ne feu una

fotografia lo Sr. Tintoré. Espargíts per los ambits de la iglesia s' hi veuen varis objectes antichs, entr' ells, una creu de coure esmaltada, típichs canalobres de ferro y cerámica.

Observat tot quant queda dit se dirigiren los excursionistas en mitja hora á Tarrassa per lo camí de ferro. Al ésser á aquesta població, lo Sr. Vallés los invita á dinar á sa casa, y corresponent á son desitj, tingueren la satisfacció de fer coneixensa de la seva amable senyora y demás família, quedant los nostres consocis verament reconeguts per sa delicadesa.

A la tarde y acompanyats per dit Sr. delegat recorregueren la població visitant los principals cassinos, lo Colegi Tarrassense, la iglesia parroquial y á la indecisa llum del crepúscol, lo poétich recinte de las tres iglesias bisantinas de la antigua *Egara*.

Després d' haverse despedit ab prou racansa del Sr. Vallés, retornáren los excursionistas ab lo tren correu, á nostra ciutat complaguts de la excursió.

VISITA Á LA COLECCIÓ SIGILOGRÁFICA DE D. FERRAN DE SEGARRA (oficial).—20 de Febrer de 1887.

Assistencia dels senyors Renter, Palau, Barallat (H.), Llopís (J.), d' Alós, Tintoré (Ll.), Roig (J.) y Negre.

Nostre distingit consoci é ilustrat sigilógrafo Sr. D. Ferran de Segarra y de Siscar, tingué la dignació de rebre, en lo dia avans esmentat, á la Comissió de la CATALANISTA que passá á sa casa pera coneixer y examinar la rica é interessant colecció sigilográfica de sa propietat, que ab incansable zel ha vingut formant en lo curt periodo d' uns sis anys.

La importancia del aplech sigilogràfic, pera 'ls punts de vista primordials de l' ASSOCIACIÓ, estriba en que la constituheixen principalment exemplars catalans y aragonesos provinents de nostres antichs comtats y gloriós reyalme d' Aragó, essent, també, preferentment catalana, la colecció sigilográfica moderna, ahont hi figuren gran nombre de corporacions y entitats de la terra.

Se compon dita colecció de varis segells originals, cereos y metàlichs y d' una porció d' improntas y fac-simils d' altres originals,

reproduhits de diferents exemplars que 's conservan en los arxius y museos.

La seria mes complerta, es la dels comtes de Barcelona, reys d' Aragó. Entre 'ls originals, n' hi han de Jaume I, Pere II, Anfós II, Pere III, Joan I, Anfós IV y de la reyna Leonor de Castella, muller de Anfós II. Figuran, además, nombrosos fac-simils dels comtes-reys Anfós I, Pere I, Jaume I, Pere II, y de sa muller Constansa de Sicilia.

N' hi han del intrús Carles de Valois, titulantse *rey d' Aragó*, d' Anfós II, de Jaume II y de sa muller la reyna Blanca de Nápoli, Anfós III, Pere III, Leonor de Sicilia, Joan I, Violant de Bár, sa muller, Marti I, Maria de Luna, Ferran I, Anfós IV, Joan II y sa muller Joana Enriquez y de Ferran II.

Després de la serie dels comtes-reys ve la dels feudataris de Catalunya, entre los quals hi ha segells del comte d' Urgell, En Pons de Cabrera (sigle XIII), lo Vescomte de Castellbó, lo de Foix, En Ramon de Ribellas, En Ramon Folch de Cardona, En Berenguer de Puigvert. En Maimó de Castellolí, (sigle XIII), etc.

Es també notable la serie de bisbes de Catalunya, entre 'ls quals, mes son de notar los arquebisbes de Tarragona D. Rodrigo Tello (sigle XIII), D. Espargo Barea (sigle XIII), D. Pere d' Albalat (sigle XIII) y D. Dalmau de Mur (sigle XV); los bisbes de Gerona D. Bernat d' Anglesola (sigle XV), D. Jaume de Zatria (sigle XIV), D. Bernat de Vilamari (sigle XIV), D. Guillém de Vilamari (sigle XIV) y D. Pere de Rocabertí (sigle XIV); los bisbes de Barcelona, D. Bernat Peregrí (sigle XIII), D. Arnau de Gurb (sigle XIII) y D. Pons de Gualba (sigle XIV); lo bisbe de Tortosa, D. Pons de Torrella (sigle XIII), lo de Vich, D. Berenguer de Guardia (sigle XIV); lo de la Seu de Urgell, D. Raymundo de Trebaylla (sigle XIV); y lo de Valencia, Fray Andreu d' Albalat (sigle XIII).

Segueix després la serie de municipis de Catalunya, entre 'ls quals, mereixen citarse los segells dels Concellers de Barcelona (sigle XIV), Lleyda, Gerona, Tortosa, Amposta, Seu d' Urgell, Cervera, etc. (sigles XIII y XIV) y las Veguerias de Barcelona, Tarragona, Gerona y Montblanch. N' hi han del comtat de Prades, dels Capítols catedrals de Barcelona, Tortosa, Gerona, Vich, etc. . (sigles XIII y XIV); Vicariats eclesiástichs; Monastirs de Po-

blet, Scarp, Scala Dei, etc.; comunitats religioses, priorats de l'Ordre de St. Joan de Jerusalem, pabordias, etc., etc...

A més de las seccions catalanas, hi ha una sèrie de reys de Castella comprenent Ferrán IV, Alfons XI, Joan I (autèntich), Joana la Loca (autèntich), Felip IV (autèntich), Carles II l' Archiduch d' Austria, Felip V, Carles III; Carles IV, etc. Varis de l' Ordre d' Calatrava (sigle XIV). Diferents dels Papas Silvestre II, Benet XIII, Joan XXII (autèntich), Paulo II, Eugeni IV, Lleó X, Alexandre VI, etc. S' hi troban lo del concili general de Basilea; de cardenals, entre altres, Pere de Luna y Fernant de Tarazona (autèntich); de varis bisbes d' Italia y Fransa, duxs de Venecia, entre altres, Steno, Dandolo, Foscari, Lauredano, etc.; de Carles VII y Lluís XV, reys de Fransa (autèntich), etc., etc.

Lo total entre matrices de segells, segells autèntichs, improntas y fac-símils, son uns 340.

Ademés d' aquestos segells, cereos y metálichs, hi ha de 10,000 á 12,000 segells estampats ab hostia, lacre ó tinta, pertanyents als bisbes, municipis y corporacions catalanas. desde 'l sigle XV fins á nostres dias, col·locats per ordre de provincias y municipalitats (ordre alfabètic), en 8 tomos, entre 'ls quals hi han exemplars sumament curiosos y raríssims,

Com á complement de la colecció, hi ha una part que podriam calificar de bibliogràfica, composta de diferents obras y tractats de Sigilografia antigues y modernes, y varias reproduccions fotogràficas, dibuixos, grabats y calchs de segells. Entre 'ls autors podem citar Douët d' Arcq, Demay, Natalís de Waylli, Chassant, Schlumberger, Bosredou, Olivier de Wree, Albanés, Charvet, etc., y altres que constitueixen una verdadera biblioteca sigilogràfica.

Vegeren també alguns exemplar curiosos de la collecció de autógrafos y altres de la Biblioteca

Finalment, passaren á visitar, los archs ó galeria gòtica, descoberts casualment en lo estiu passat, al practicar unas obras de reforma interior de la casa y que 's trobaven empotrats en una paret de tapia. Es un curiós exemplar del gòtic de la decadencia, quals obras de restauració y decoració de la estancia, apropiantlas al gust de la época, han sigut dirigidas per nostre consoci, lo distingit arquitecte D. August Font.

Los datos apuntats demostran per si sols la importancia de la colecció referida y 'ns dispensan de novas consideracions justificativas pera cridar, envers ella, la atenció dels arqueólechs y dels historiógrafos.

Los senyors associats, concurrents á la visita, sortiren altament complascuts del exámen sigilográfic que hem anotat, no menys que de la exquisida amabilitat de son possehedor, qui facilitá tota classe de datos y noticias encaminats á la major ilustració de la visita esmentada.

NOVAS

Ab ver sentiment hem de participar la dolorosa pérdua de dos distingits socis de la CATALANISTA, l'ltre. Sr. Comte de Zavallá y 'l Sr. D. Ramon Vergés.

Lo Sr. Comte de Zavallá soci delegat de la ASSOCIACIÓ, que portava lo noble y antiquíssim apellido de Rocaberti, s' havia distingit per sa constant protecció á las arts y las lletras, havent transformat son grandió casal-castell de Peralada en un veritable palau del saber. Sa vasta ilustració y son tracte fí y cortés li havian valgut las simpatías de tots los qui 'l coneixian y dels que visitavan sa casa, á la que la ASSOCIACIÓ hi havia fet alguna visita en sas excursions.

Lo Sr. Vergés era un dels socis mes actius y entussiastras per la CATALANISTA, havent desempenyat lo càrrech de Tresorer en la Junta Directiva y algunas importants comissions. Anima candorosa y sensible, portava á la idea catalanista y á nostra societat un amor ardentíssim y sempre constant. Per aixó havia sigut un dels socis mes assíduos á las excursions, en las que feya valer sos notables coneixements, que amagava sa extremada modestia. Entés en art y arqueología, dibuixant y pintant ab gran facilitat, coneixedor de la botánica, y escriptor correcte, havia prestat verdaders serveys á nostre institut.

Al associarnos, donchs, al dol de las respectivas familias, confiém que Deu haurá acullit en sa eterna misericordia als que foren nostres dignes consocis.

Lo dia 24 del corrent, á las nou de la vetlla, se inaugurarà en lo local de la ASSOCIACIÓ, la *Exposició* de grabats d' autors catalans y d' assumptos referents á Catalunya, acordada per nostra Junta Directiva. Forma aquesta colecció un triat aplech de 437 grabats distribuïts en varias vitrinas y quadros, donant major contingent las seccions de «Iconografía» y «Santoral catalá.» La Comissió executiva hauria desitjat colocar totas las instalacions per orde rigurós d' autors, mes l' espay limitat del local l' impedí acceptar una organisació, que si be mes científica y mes adecuada pera 'ls estudis de comparació y d' anállisis, se n' hauria dut, indu-

dablement, en son desenrotllo, un major espay del ab que 's contava. No obstant, en varias de las instalacions s' observá ja aquest principi, y en las en que no fou possible, se procurá la agrupació ab certa analogía d'assumptos, fixantshi además, en tots los grabats no anónims, un tarjetó ab lo nom del corresponent grabador. Los procediments mes generalment adoptat en la factura dels presentats son los del acer y boix, haventhi alguns pochos al aygua fort.

Los autors catalans ó que treballaren en nostra terra, que figuran en dita *Exposició* pujan al nombre de 47 y son los següents: Ametller (Agustí), Ametller (Blay), Alabern, Alegre, Amills, Boix (Antoni), Boix (Esteve), Boix (Francisco), Bosch, Brú, Casas (Antoni), Coromina, Costa, Esteve, Estruch, Fabregat, Fatjó, Font, Fontanals, Fornaguera, Furnó, Garant, Gascó, Martí, Masferré, Moles, Montaner, Noguera, Obradors, Pauner, Pí y Margall, Planella, Ribera, Riera, Roca (Antoni), Roca (Nicolau) Sala, Sellent (Agustí), Sellent (Joaquim), Seguí, Sirera, Solé (Jeroni), Tauló, Tornés, Tramullas, Valls y Vaquer.

Los senyors expositors que han tingut la amabilitat de correspondre á la invitació de la Junta Directiva, endressada per conducte de nostre BOLLERÍ, contribuhint, aixís, al major éxit de la esmentada manifestació artística han sigut los següents: D. Ignasi Melé, D. Antoni Bulbena, D. Heribert Barallat, D. Pere Negre, D. Lluís Tintoré, D. Jaume Andreu, D. Joan Cardona, D. Eduart Tamaro, D. Pere Doria y Bulbena, D. Alexandre Planella, D. Celestí Barallat, D. Ferran de Segarra, D. Joseph de Martí, D. Pere Casanovas, D. Manuel Fontanals é Iscla, D. Bonaventura Renter, y D. Elías Rogent. També la ASSOCIACIÓ hi ha exposat los grabats de sa propietat.

La *Exposició* se tancarà lo dia 23 d' Abril vinent, ab motiu de la celebració de la vetllada literaria de Sant Jordi, en qual acte se llegirá la *Memoria* referent á la manifestació artística que hem relatat.

En la revista quinzenal, titulada *La raza latina*, que 's publica en aquesta ciutat, llegim en lo número corresponent al 28 de Febrer últim, que en la Real Academia de la Historia se doná compte, de que lo censor Sr. Colmeiro havia conferenciat ab lo Sr. Ministre de la Guerra, sollicitant son apoyo pera la conservació de la Catedral vella de Lleyda. Aixís meteix s' acordá dirigirse al Ajuntament d' aquella capital, á fi de que 's trasladi lo quartel, en que 's convertí aquell magnífich edifici, al interior de la població.

En lo número 240 del *Boletín de la Institucion libre de Enseñanza*, corresponent al 15 de Febrer últim, llegim que fá poch se constituí á Madrid una Societat pera l' estudi del Guadarrama; y ara, á Sevilla, s'ha fundat una *Societat d' excursions*, al cap de la que 's troba lo catedràtich d' aquella Universitat Sr. Sales y Ferré, auxiliat per varis professors y moltes altres personas interessadas en la millora moral y material de las regions andaluzas, contantse en nombre de 530 los socis inscrits á la naixent societat.